

Iskolát alapítunk

Debreczeni Tibor

Ajánlom ezt a dramatikus játékot pedagógus kollégáimnak, azoknak, akiknek a képzeletét még nem mázolta szürkére a kedvetlenség, akik még szoktak vitatkozni, milyen iskola kellene, milyen módszer, milyen elv, akik még nem felejtettek el álmodni és játszani. Tantestületi értekezletet, pedagógiai tanácskozást láttok magam előtt, ahol szerephelyzetekben újragondolják az eddigi nevelési és tanítási gyakorlatot.

Idegen tollakkal

„Szabadnak kell érezni magunkat ahhoz, hogy játszani tudjunk. Csak a személyes szabadság megteremtésével jutunk el az önkifejezéshez.” *Viola Spolin* írja ezt, a jeles amerikai színházi szakíró és pedagógus. *Peter Slade* pedig – a drámapedagógia klasszikusa – fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy érzelmi biztonság megteremtése nélkül nem képzelhető el közösségi játék. Mit jelent mindez? Nem többet és nem kevesebbet, mint annak hangsúlyozását, hogy a játékban partnerek vesznek részt, egymást tisztelve, valami végett. *Grastyán Endre* neurobiológus úgy vélekedik, hogy az ember az intenzív örömeért játszik, amelyhez úgy jut, hogy a játék során akadályokat állít fel magának, hogy legyőzhesse, konfliktusokat teremt, hogy megoldhassa; a tartalmat formába önti, a folyamatot dramaturgiai kötöttségekkel szabályozza, mindezt azért, hogy biztosítsa önmaga számára a megoldás jóérzését.

A csoportos játékban az alkotás, a megoldás, a felismerés öröméhez is együtt jutnak illetve együtt kell, hogy jussanak a játszóknak. Ezt segítheti a foglalkozásvezető, a játékmester, aki a dramatikus játékban maga is szerepbe lép, hogy játékos helyzetből, játszótársként alakítsa az eseményt. Még egy szaktekintélyre hivatkozunk, *Dorothy Heathcote*-ra. Az ő praxisából vettük át a „szakértő köntösében” című modellt, s e szerint formáljuk az **Iskolát alapítunk** játékunkat is. Heathcote szerint azzal, hogy a dramatikus játékban mindenki szakértői szerepkörhöz jut – ami azt jelenti, hogy a résztvevő a szerep felvállalásával fiktív világba kerül, amelyben otthon van – olyan rálátásra tesz szert, amely csak ebből a helyzetből adatik meg neki. És hogy mi az eredménye? A pszichológusok vizsgálódása szerint **mélyebb** és **megéltebb** ismeret. A drámapedagógusok azt vallják, hogy a megértésnek egy új minősége, elmozdulás a megértés eddigi szintjéről egy másikra; valami, ami a művészi „ahá-élményhez” hasonló.

Az **Iskolát alapítunk** játéktól, ha a tantestület a Spolin és Slade által említette szabadság-érzést és érzelmi biztonságot magáénak tudhatja, azt remélheti, amit Heathcote ígér: új összefüggések felismerését a témával kapcsolatosan. S hogy mi a téma, azt a kollégák döntenek el, miként azt is, kinek a játékmesteri irányítására bízzák magukat.

I. Drámajáték-vázlat

1. A foglalkozásvezető, miután partnerei játékos hajlandóságáról meggyőződött, kipuhatólja, ugyan mi foglalkoztatja őket leginkább ebben a mozgásban lévő oktatási, nevelési folyamatban. Aszerint kell megterveznie a játék konfliktushelyzeteit.
A résztvevők érdekeltsége nélkül, a téma konfliktusos kezelése nélkül ugyanis olyan hatású drámajáték nem jöhet létre, mint amilyenről az előbbieken szoltunk.
2. A játékot a foglalkozásvezető irányítja, de nemcsak kívülről, mint animátor, hanem belülről és játékhelyzetből, amikor lehet narrátor, tudósító, vezető, szakértő, újságíró, szóval bármi. Olyan szerepekbe lép, amelyekből a leghatásosabban tudja előrelendíteni az eseményeket, élezni a konfliktusokat.
3. A foglalkozásvezető ebből a státusból vagy szerephelyzetből tájékoztatja a jelenlévőket a feladatról és a játékszabályokról.
Közli például – mint mi tesszük a foglalkozás leírásában –, hogy egy olyan alapítványi iskola létrehozását tervezzük, melyet az önkormányzat is támogat. Az illetékesek tárgyaltak a megbízott igazgatóval, akinek hamarosan elő kell rukkolnia programjával.
4. A foglalkozásvezető már korábban tárgyal a kijelölt igazgatóval, hogy az illetőnek legyen ideje az iskola koncepcióját és programját kidolgozni. Ez kulcs-szerep, csak felkészült kolléga tudja jól eljátszani.
5. A játékszabály ismertetésekor hangsúlyozni kell: senki sem azonos önmagával, legyen igazgató, szülő, polgármester, újságíró, pedagógus. Mindenki tisztázza, ki ő, hogy hívják, hány éves, mit képvisel, milyen személyiségjegyekkel rendelkezik. Saját véleményét is beleépítheti a szerepébe, de képviselhet teljesen más nézetet is.

6. Az első játékhelyzet: gyűlés, értekezlet vagy sajtótájékoztató, amelyen elhangzik a referátum. Kiderül, profilteremtésre vagy módosításra szánják-e magukat. Az értekezlet jellege, résztvevőinek köre ugyanis aszerint alakul. Ott vita formálódhat. Mindenki önként vállalt szerepéből szól.
7. Ha sajtótájékoztatón voltunk, a vitavezető kérje fel az újságírókat, hogy véleményüket írják meg. Hosszabb szünet után – ezalatt az újságírók dolgoznak – beszámoló következik. Felolvassák a cikkeket. Természetesen most is a játékos határozza meg, hogy miféle szemléletű lapba ír.
8. A következő mozzanat: szülői értekezleten vagyunk. Kiscsoportos megbeszélésen találkoznak az elsős gyerekek szülei, nagyszülei az iskola vezetőivel. Mit nyújt az új iskola, erre akarnak választ kapni az anyukák, apukák. De karakteres dialógusokra is felkészülhetünk, ha a szituációnak fogadóóra jellege van.
9. Markáns véleménykülönbségek megfogalmazására is sor kerülhet, ha úgy vezetjük fel a játékot. Pl. nézetkülönbség merült fel az alapítványi kuratórium és az önkormányzat képviselői között – mi történik: szakítás vagy kompromisszum?
10. Ha egy régi iskola profilmódosítását tervezzük, izgalmas helyszín lehet a tanári szoba. Hogyan beszél meg a kollégák egymás között az értekezleten elhangzottakat? Itt valószínűleg hangot adnak félelmeiknek, szorongásuknak – spontánabban, mint az értekezleten. Szerepjáték természetesen ez is.
11. Folyosói pletyka. A szerepbéli magatartás szerint, ki megy kihez, ki mit mond és kiről, hogyan? Lehetőséges másik variáció is. Intrikus megjegyzését ki-ki írja le egy papírra, lehet névtelenül. A gyűjtemény eljut az igazgatósághoz, s válaszolnak rá. Rögtön, anélkül hogy lehetőség nyílnék a megfontolt válaszadásra.
12. A tantestület színt vall. A játékmester mint vitavezető fölkérheti a pedagógusokat, valamennyien mondják el az igazgató programjával, koncepciójával kapcsolatos véleményüket. Vállalják-e az új körülmények között a munkát, netán elpályáznak vagy nyugdíjba mennek. De fogalmazzák meg aggályaikat is, mit tartanak az új koncepcióban jónak, és mit elhibázottnak stb. Ez a színvállás is szerephelyzetből történik.
13. Az igazgatóság pályázatot hirdet új állásokra. Hogy milyenekre, az nyilván összefügg az új profillal. Meg kell fogalmazni írásban és közzé kell tenni. Ez a megbízott igazgató előzetes feladatai közé tartozik.
14. Akik egyetértenek az iskola programjával, s a pályázati feltételeket testhezállónak tartják, írásban nyújtják be kérelmüket. Kibővített ülésre kerül sor, ahol felolvassák a beérkezett pályázatokat.
15. Találkozás a pályázókkal. Itt derül ki, hogy az írásos anyagnak mennyi a fedezete. Az is, hogy partnerek tárgyalnak-e egymással, vagy fölöttes az alattvalóval. Ez ugyanis improvizáció a javából.
16. A jelöltnek gyakorlati foglalkozást kell bemutatnia. Miként old meg egy pedagógiai problémát. Az eddigi tanár, szülő, újságíró most gyerekszerepbe lép, hogy segítse a pályázót a feladat megoldásában. Hissen ezen is múlik, hogy kap-e alkalmazást vagy sem. A bemutatót megbeszélés követi.
17. Szakértők vitája. Az igazgatóság szakembereket kér fel: segítsék munkájukat, jó irányba haladnak-e. A tudós vezető arra kéri a jelenlévőket, hogy valamennyien változzanak szakértőkké. Ő maga fogalmi ellentétpárokat ír fel a táblára, melyek a hagyományos és a reformpedagógiákra jellemzőek. Ki-ki elkötelezi magát valamelyik mellett – ez is szerepjáték –, s megindul az érvek csatája.
18. Újabb értekezlet. Az igazgatóság, az újságírók, a kollégák, a szülők és a szakértők véleményének meghallgatása után pontosítja programját: mivel ért egyet, mivel nem, miféle problémák megoldását tartják kiemelten fontosnak, mi mellett kötelezik el magukat, milyen irányba nyitottak, s mivel állnak szemben.
19. Az utolsó mozzanat a szertartásos beiktatásé. Közlik a pályázatok eredményét, átnyújtják a kinevezéseket, az igazgatói megbízásról szóló okmányokat. Sor kerül a pohárköszöntőre.

II. Egy foglalkozás leírása

Az Academia Ludi et Artis művészetpedagógiai egyesület 1995 nyarán tábort szervezett Nagykovácsán. Tanítók, tanárok jelentkeztek rá, kollégák, akik érintettek a művészeti nevelés különböző területein. Töltekezni jöttek. A tábor vége felé kerítettünk sort erre az *Iskolát alapítunk* című drámajátékra. Mire jutottunk a közös gondolkodásban, reméltük, kiderül a képzeletbeli iskola kollektív megalkotásának folyamatában.

Egy régi előzmény

A rendszerváltás előtt történt, hogy a bécsi *Hollós József* egy honi drámapedagógiai tanfolyamon, ahol ő jeleskedett mint nyugatról jött előadó, azt mondta volt, hogy alapítsunk iskolát „mintha”-játék formájában. Mindenki olyan iskolát tervez, amilyenben tanítani szeretne, mondta Hollós, nyíljon hát ki a fantázia zsi-

lipje. De nem nyílt ki. Az a pedagógus csapat – ekkor már 1985-öt írtunk – álmodni is elfelejtett. A képzeletbeli iskola megalkotóinak koncepciója egy szikrányit nem tért el az államilag engedélyezettől. Mindenkit bénított a saját iskolai gyakorlata. A játékbeli tantestület semmilyen irányban sem volt nyitott.

Egy nemréggi előzmény

1995 áprilisában történt. Arra készültem, hogy hallgatóimnak a tanítási dráma munkafolyamatairól értekezem. Ám a teremben, amikor belépek, lázas beszéd, a levegő szinte recseg a megkeseredéstől. Nem lesz pénz szakkörre – mondják –, nem veszik figyelembe a sajátos szakképzettséget, tartani kell az elbocsátástól...

Nos, gondoltam, várjon az elmélet, s előjöttem az iskolaalapítási ötlettel. Tetszett. Hamarosan kioldódott a keserűséget gerjesztő indulat, s átminősült a játékban alkotó cselekvéssé. Amit reformmiseretekből olvastak, személyiségközpontú pedagógiákról hallottak, azt mind beépítették az iskolájukba, amelyet ők igazgattak, s amelyhez pedagógusként és szülőként csatlakoztak.

A közvetlen előzmény

Itt, Nagykőrösön nem volt olyan előadás, gyakorlat, amelyben az előadó ne a művészeti nevelésre koncentrált volna. A foglalkozás lehetett keresztyén vagy liberális indítékú, szólhatott néprajzról, zenéről, irodalomról vagy képzőművészetről, a személyiségközpontú nevelést mindig fontosnak tartották. Azért említem ezt, mert biztos lehettem abban, bárkit is kérek fel a hallgatók közül, hogy vállalja el az iskolai igazgatói megbízatást, és fogalmazzon hozzá koncepciót, nem kételkedtem, az iskola művészetpedagógiai jellegű lesz. A kolléganő, aki szerepbe bújva a Nagy Ágostonné nevet vette fel, maga is ilyesmire készült: létrehozni egy dunántúli városban alapítványi iskolát. Megkértem, tárgyaljon két kollégájával, akikre szívesen bízna a helyettesi teendőket. Egy este állt rendelkezésükre, hogy kidolgozzák, s megfogalmazzák elgondolásukat.

A foglalkozás folyamatának és hangulatának érzékeltetésére találtam ki a tudósítói szerepkört, melyet – váltakozva a játékmester és a polgármester figurájával – magam formáztam meg. Ez így működött már a gyakorlatban is, ám itt és most, az írásos változatban, mindez gondosabb stílárís kivitelezésben olvasható.

A foglalkozás menete

Tudósító

9 óra, most érkeznek a tanfolyam hallgatói. Szokott helyükre ülnek, szokott szomszédaik mellé. Tudomásuk van arról, hogy most valami játék lesz, szerepjáték-féle. Ez, mint megtudtuk, egy-két kollégának nem újdonság, többségüknek – zenészek, képzőművészek – igen.

Foglalkozásvezető

Kedves Kollégák! – mondja –, kezdjük az *Iskolát alapítunk* című dramatikus játékunkat. Alakítsuk át a termet a sajtótájékoztatóhoz. Dunántúli kisvárosban vagyunk, Göröngyösön, az iskola tanári szobájában. Itt vagyunk abból az alkalomból, hogy új arcú intézmény van alakulóban, mégpedig a művészetpedagógia szellemisége jegyében. A kisváros polgármestere, Teremtő Dezső, és az iskola igazgatója, Nagy Ágostonné arra kért, hogy köszöntselek benneteket mint újságírókat, mint a különböző megyei és országos lapok, pedagógiai szerkesztőségek munkatársait.

Sajtótájékoztató

Tudósító

A tárgyalóasztal mögött foglal helyet az igazgató, két helyettese, valamint a polgármester. A magnó kezelője oldalt ül. Szemben az újságírók. Míg elhelyezkednek székeiken, suttogva beszélgetnek, teát kínál egy hölgy, minden bizonnyal kolléga. A polgármester emelkedik szólásra.

Polgármester

(Részlet a megnyitóból) Régi iskola ez, ahol vagyunk, ám új az igazgatóság, s új az iskolavezetés koncepciója. Köszönhető ez annak az alapítványnak, amely bizonyos reformpedagógiai elképzelések megvalósítása érdekében jelentős anyagi támogatást nyújt a működéshez. Mi adjuk az épületet, s azt a támogatást, ami a többi önkormányzati intézménynek is jár. Az iskola ugyanakkor körzeti beiskolázási feladatokat is ellát. A koncepció kialakításához szükséges beruházásokat viszont az alapítvány biztosítja.

Percek alatt kialakult az új játékszituáció, s úgy tűnt, mindenki azonosul szerepével. Az igazgatónő láthatóan zavarban, hosszasan fejtegette elképzelését. Mi most a koncepció lényegét közöljük.

Igazgatónő

Olyan iskolát kívánunk létrehozni, amely a komplex művészeti nevelésre épül. Tesszük ezt azért, hogy a technikai fejlődéssel együtt járó gyermeki elmagányosodást ellensúlyozzuk azokkal a társas élményekkel, melyeket a művészet adhat. (A továbbiakban hivatkozott az UNESCO 1984-es programjára.) Majd megemlítette, hogy nagy súllyal kívánják szerepeltetni a népművészetet, mivel úgy gondolják, hogy a népi gyermekjáték, néptánc fejleszti legkomplexebb módon a gyermek mozgásos, észleléses és szimbolizáló képességét. Kiemelte még a drámapedagógiát, amelynek nagy fontosságot tulajdonítanak a demokratikus életvitel elsajátításában és az elmélyült tanulásban.

A polgármester megkérte az újságírókat, hogy a szünetben írják le kérdéseiket, majd a válasz után készüljenek fel a vitára. Javasolta, hogy mindenki mutatkozzon be, s közölje, melyik lap tudósítója. Arra is megkérte az újságírókat, hogy véleményüket írják meg lapjukban.

Az újságírók kérdései, cikkrészletek

- Kell-e itt felvételizni, vagy bárki fia-lánya jelentkezhethet?
- Elit iskola van készülében?
- Hol marad a természettudományos világkép?
- Szó esett a szabadságról. Mikor engedik ki az elsősöket vécére?
- Milyen tankönyvből kívánnak tanítani?
- Mit tartalmaz a szabadidős gyermekfoglalkozás?
- Miféle formatervezett széken ülnek majd a gyerekek?
- Terveznek-e reformátkezítést?
- Hol van a határ a liberális parttalanság és a népművészeti magyarkodás között?

(Az említett kérdéseket az Aprócska, a Magyar Kémiatanárok Lapja, a Népművészeti Híradó, a Természet, a Magyar Hajnal és a Népszabadság képviselői tették fel.)

„Polgárokat akar nevelni az új művészetpedagógiai iskola. Ám akik megszólaltak az iskola nevében, méltatlan öltözékben jelentek meg... A nyugati tőke szponzorálja ezt az alapítványt, ennek szelleme működ-teti majd az iskolát” (Hunnia)

„Nem világos, mi határozza meg tevékenységüket: a keresztény vagy a marxista ideológia? Semlegességről beszélnek, holott ez az alapítványi iskolára nem kötelező. Mért nem vállalják fel önmagukat? Lehet, hogy az alapítók maguk sem tudják, mit akarnak? Jó lesz minél előbb tisztázni!” (Új Lobogó)

„Mozdult végre a pedagógusok szürkeállománya. Akik eddig központi elképzelések végrehajtói voltak, most végre cselekszenek. Azt ígérik, hogy a gyerek nemcsak fejkvóta lesz, hanem személyiség is, akinek segítenek megtalálni helyét ebben a hazában. Mint mondták, itt együtt alkot gyerek és pedagógus. Segíteni kell a jó szándékú, okos kezdeményezést.” (Városi Hírmondó)

Megbeszélés követte a játéknak ezt a dramaturgiai-szerkezeti szakaszát. A hallgatók kiléptek újságíró szerepükből, s megjegyzéseket fűztek írásaikhoz. Volt, aki mentegetőzött, mondván, hogy ő csak szerepet játszott, s volt, aki közölte, hogy ő bizony saját véleményét fogalmazta meg. Az igazgatónő is kibújt a szerepéből, minthogy – mint írtuk – valóban iskolát készül alapítani. Érvelt, vitatkozott. Ő és társai szerepben és szerepen kívül azt fogalmazták meg, hogy művészethangsúlyosnak tervezik ezt a „mintha iskolát”, oly módon, hogy az egzakt tárgyakat is átszöjje a művészetekből áradó, a személyiségre figyelő szemlélet. Elit iskolát nem terveznek, de minőségit igen. Ám a minőséget nem szelektív felvételiztetéssel, hanem korszerű tanítással kívánják elérni. És, ami a szabadságot illeti, mikor pisilhet egy elsős – remélik nem kell a szülőknek nedves alsót mosni és szárítani. A nemzeti értékek tanítását pedig kiemelkedően fontosnak tartják, és a személyiségre figyelő nevelésről semmi körülmények között nem mondanak le.

Szakértők tanácskozása

Tudósító

Új fordulat az iskolaalapítók előkészületi munkájában. Mint megtudtuk, alaposan elemezték a sajtóban megjelent cikkeket, s rájöttek, hogy bizonyos ott felvetett kérdésekre maguk sem tudnak pontosan válaszolni. Úgy döntöttek tehát, hogy szakértő-testületet kérnek fel, tanulmányozzák tervezetüket, a publikációkat, s formáljanak véleményt iskolamodellekről, pedagógiai irányzatokról, és más olyan problémákról, melyek fontosak lehetnek számukra. Az ott tartózkodó pedagógiai kutatót, az OKI munkatársát kérték fel, hogy alakítson szakértői testületet, s legyen annak szakmai irányítója.

A szakvezető expozéja

„Fogalmi ellentétpárokat célszerű felállítanunk, melyek egymásnak feszülnek, s melyeket a pedagógiai szakirodalom is fontosnak tart. A jelenlévők feladata az lesz, hogy az ellentétpárok valamelyike mellett mellszélességgel kiálljanak, azt védjék. Ezt akkor is meg kell cselekedniük, ha civilként másként vélekednek. (A szerepbe lépés tehát „kötelező”). A munka akkor kezdődik el, amikor valamennyi ellentétpár a táblára, illetve a füzetekbe kerül, amikor a vitázó felek már megismerkedtek egymással, s ki-ki összegyűjtötte érveit. A résztvevők véleménye jel formájában rákerül az ellentétpár között húzódó vonalra. Így majd az is kitetszik, ki miféle oktató-nevelő intézményt képzel el ideálisnak, de legalábbis magához közel állónak, s a szakértők között létrejöhet-e valamiféle egyezmény?

Kinek-kinek pedagógiai szakértői státusba kellett lépnie, újabb szerepbe tehát. Ki-ki összeszedte szónoki készségét, hogy hatásosan vitázzon. A szakszerűség és koncentrátság is összekapcsolódott. Itt, Nagykovácsán, sok idő telt el, míg a szerepek felvállalódtak. Végül is izgalmas, tanulságos, elme élező, a jófajta retorikát sem nélkülöző beszédek, értekezések hangzottak el. Volt olyan páros, akik mellett vagy ellenében mindenki megszólalt, azért főként, hogy közelítsék az álláspontokat. A szakmai vita különösen akkor vált izgalmassá, amikor a szakértők kiestek szerepükből és énközléssel, személyes élményeikkel tették meggyőzőbbé álláspontjukat.

Ellentétpárok

terhelő iskola	—————X—————	kímélő iskola
hagyományos módszerű	—————X—	reformer
művészethangsúlyos	—X—————	tudományhangsúlyos
nemzeti karakterű	—X—————	kozmpolita
semleges	—————X—————	elkötelezett
sokoldalú	—————X—	profilírozott, profiltiszta
személyiségfejlesztő	—X—————	teljesítménycentrikus

Tudósító

A szakértők fóruma lelkes hangulatban fejeződött be. A jelek felkerültek a vonalakra, az igazgatóságé külön is. Ők még meg is indokolták, mit, miért éppen oda tettek, ahová. (A táblázaton az igazgatóság jeleit láthatjuk.)

Pályáznak a pedagógusok

Az iskolaalapítási játék fontos mozzanata a pályázat meghirdetése. Mi szerepel a feltételek között? Miként zajlik a beszélgetés az íróasztal két oldalán? Maguk a pályázatok mennyire mivesek, megkomponáltak? És mit tartalmaznak? Anyagi igényekről esik-e szó? Nyuszi-e a jelölt, vagy magabiztos? Ne feledjük, improvizatív játékról van szó, amelyben az egymásra gyakorolt pillanatnyi hatás is befolyásolja a végkifejletet. A játékban mint kuratóriumi tagok többen is részt vehettek. Bárki kérdezhetett, s a végső döntéskor mindenkinek jogában volt véleményt formálni.

Tudósító

A szakértői tanácskozás után kerül sor a pályázat meghirdetésére. Két tanítói és egy népművelői állás betöltéséről szól a kiírás. Az egyik munkakör a pályázótól zenei, a másik pedig képzőművészeti szakképzettséget is kíván a tanítói mellé. Előny, ha az illető óvodásokkal is dolgozott már. A harmadik állás elnyeréséhez tanári-népművelői diploma mellé drámapedagógiai gyakorlat is szükségeltetik.

Szinte az egész országból érkeztek pályázatok. A beszélgetés során az érdekelte a bizottságot, hogy a pályázatban megfogalmazott nevelési-oktatási elképzeléseket miként bontja le gyakorlatra a jelölt, mégpedig a művészetpedagógiai iskola elvárása szerint. Elmondották, hogy azok, akik elnyerték az állásokat, mind a hárman kísérletező kedvű, gyermekszerető pedagógusok. A művészet számukra elsődlegesen nevelési eszköz, mely a harmonikus személyiség formálására irányul.

Beiktatás szertartással

Szertartással zárult az iskolaalapítási játék, s ez a szertartás egybekapcsolódott a tanfolyam zárásával is. Gondosan megterveztük. Volt oklevél és kinevezési okmány, látogatási emléklap, és ünnepélyes kézfogás, pezsgőbontás is. Jelezni kívántuk, hogy a szertartás a nevelés fontos része, azt jól előkészítendő nem szabad sajnálni az időt és fáradságot, mert hogy annak a hangulata megmarad, és az fon érzelmi hálót a szakmai tapasztalatok, a megfontolások köré, személyessé tévén, s talán konzerválván

is kissé az újfajta, frissen szerzett felismeréseket. És amire senki nem számított, a szakértő testületet vezető tudós pedagógia-kutató szót kérvén nem beszédet mondott, hanem verset olvasott fel, Orbán Ottó egyik költeményét, aki közlendőjét az egyik nagykőrösi tanárnak, Arany Jánosnak címezte. Szimbolikus gesztusnak tetszett ez. Az ezredvég emberének érzelmei, gondolatai egybefonódtak a nagy klasszikuséval, a modern kapcsolódott a hagyományhoz.

Robin Hood

(drámaóra nyolc-kilenc évesekkel vagy felnőttekkel)³

Gavin Bolton

1.

Előzetesen csak annyit mondtam a felnőtteknek, hogy a fenti témával fogunk foglalkozni (hasonlóképpen, de nem teljesen ugyanúgy, mint ahogy a kilencévesekkel dolgoznék). „Tudom, hogy a középkor felidézése elég gyermekes témának tűnik, de megpróbálom érdekessé tenni a maguk számára is.”

Fontos visszajelzést adunk a csoportnak arról, hogy figyelünk érzelmeikre, gondolataikra.

2.

„Párokban – szerepen kívül – beszéljessenek arról, hogy önök szerint milyenek voltak, hogyan készültek Robin Hood idejében a nyílveszők. Milyen fát használtak? Mekkora volt a nyílvesző? Milyen súlyú? Miből készült a hegye? stb. Amit nem tudnak pontosan, arra találjanak ki valamit!” Amikor befejezték a megbeszélést, arra kértem őket, hogy mindazt, amiben megegyeztek, az elkövetkezendőkre fogadják el *tényekként*.

Ez egy igen könnyű, szűk korlátok közé szorítható bevezető lépés a drámába. A résztvevők némelyike automatikusan ábrákat kezdett rajzolni a jegyzetfüzetébe, hogy elképzeléseit a többiek számára is egyértelművé tegye.

„Ugyanezekben a párokban maradván, karikírozva játszanak el egy egyetemi történészprofesszort, aki éppen a nyílkészítés középkori metódusairól tart előadást: egyikőjük legyen a professzor, a másik pedig egy hallgatója, aki természetesen kérdéseket is feltehet.”

Ez ismét egy igen játékos gyakorlat, de lehetőséget teremt egy kis „szerepbe lépésre”. A felnőttek számára többnyire mulatságos. (Ezt a részt természetesen kihagynám, ha kilencévesekkel dolgoznék.)

„Ugyanazokban a párokban – szerepben – mint középkori apa és fia, játsszák el azt a jelenetet, amikor az apa tanítja a fiát nyilat készíteni.” Ezt már gondosabban kell előkészíteni, és csak akkor működik, ha a résztvevők a feladatra koncentrálnak. Mielőtt elkezdik, fontos, hogy az „apa” meghatározza a teret. „Az apa álljon a munkapad mögé, ahol majd dolgozni fog! Gondolják végig, mi hol van! Érintse meg az asztalt! Gondolja át a méreteit! Gondolja végig, hogy milyen szerszámokat fognak használni, és hogy azok pontosan hol vannak! Amikor úgy érzik, mindent tudnak, hívják be a fiút!”

Ez az első komolyan veendő dramatikus játék. Vannak felnőttek, akik nehezen birkóznak meg ezzel a feladattal, ilyenkor ki kell találnunk valamit. Egy esetben például egy száraz virágcsokor segített eligazodni a szereplőknek a térben. Ezek a „kellékek” persze később csak gátolják a kreatív munkát. Gyakorlatlan emberek számára ez meglehetősen nehéz feladat, mert még ha a „nyílkészítést” hitelesnek érzik is, könnyen beleesnek az apa-fiú kapcsolat hangsúlyozásának hibájába. A tanár tehát diagnosztikus eszközként is használhatja ezt a gyakorlatot: megfigyelheti, hogy kik dolgoznak hatékonyan, illetve kinek van szüksége segítségre.

A gyakorlatlan embereket időnként hasznos arra figyelmeztetnünk, hogy ezt a gyakorlatot nem mindenki fejezi be ugyanannyi idő alatt. Ha egy pár úgy érzi, hogy már nem érdemes tovább folytatni a munkát, üljön le, és csendben figyelje a többieket.

Amikor mindenki végzett, beszéljessenek el arról, hogy miként haladtak a fiúk a tanulásban. Ha akarja, összehasonlíthatja az eddigi gyakorlatok nyelvhasználati módját, rámutatva, hogy az előző feladat „itt és most” valóságát hogyan segítették a tényleges cselekvések és a szavak mellé társuló gesztusok.

3.

³ Eredeti mű: Gavin Bolton: *New Perspectives on Classroom Drama*; Simon & Schuster Education, London, 1992., pp. 70-77.